

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคไข้หวัดนกเป็นโรคที่มีความสำคัญทั้งในด้านการเกษตร การสาธารณสุข สังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากโรคไข้หวัดนกเป็นโรคที่มีความรุนแรงและแพร่ระบาดได้รวดเร็วในสัตว์ปีกหลายชนิด รวมทั้งยังสามารถแพร่ติดต่อและก่อโรครุนแรงในคน จึงถือเป็นภัยคุกคามฉุกเฉินที่ต้องการการจัดการแก้ไข และการควบคุมสถานการณ์ที่ฉับไวและมีประสิทธิภาพ ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนให้มีการเร่งแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดให้สงบลงโดยเร็ว ตลอดจนลดผลกระทบให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด รวมทั้งให้มีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด เพื่อที่จะนำมาใช้ในการป้องกัน ควบคุมปัญหาการระบาดของโรคไข้หวัดนก รวมถึงโรคติดต่อชนิดใหม่อื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของประเทศในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นให้เข้มแข็ง และพร้อมรับมือกับปัญหาโรคระบาดในระยะยาวได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ฐานรากของสังคมมีคุณภาพเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน ในระยะที่ผ่านมายังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ส่งผลให้คนไทยจำนวนมากยังขาดภูมิคุ้มกัน และไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากกระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งขาดโอกาสในการเข้าถึงและได้รับความคุ้มครองจากหลักประกันความมั่นคงทางสังคมที่มีอยู่ ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบทขยายตัวอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วน ขณะเดียวกันปัญหาสุขภาพอนามัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีกินดีของประชาชนก็ทวีความรุนแรงมากขึ้น

(ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว. 2545 : 59)

ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยที่เป็นปัญหาของประเทศไทยมาตลอด คือ ปัญหาโรคติดต่อ โดยเฉพาะในปัจจุบัน โรคไข้หวัดนกซึ่งเป็นโรคที่เกิดขึ้นในสัตว์ปีกและสามารถติดต่อสู่คนได้ และโรคนี้หากเกิดขึ้นแล้วจะมีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาทั้งเศรษฐกิจและสังคม โรคไข้หวัดนกเกิดจากเชื้อไวรัส H_5N_1 เคยมีการระบาดในนกครั้งแรกเมื่อประมาณร้อยปีที่แล้ว

ที่ประเทศอิตาลี สัตว์ปีกทุกชนิดมีโอกาสติดเชื้อไข้หวัดนกได้ แต่โอกาสเกิดโรคแตกต่างกัน จากรายงาน การระบาดของโรคไข้หวัดนก ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2540 พบว่ามีการติดเชื้อไข้หวัดนก ที่เขตปกครองพิเศษฮ่องกง เชื้อ H_5N_1 , ทำให้ประชาชนเกิดอาการป่วย จำนวน 18 ราย เป็นผู้ป่วยเด็ก 11 ราย มีผู้เสียชีวิต 6 ราย ซึ่งเป็นช่วงเดียวกันกับที่มีการระบาดในสัตว์ปีกจากเชื้อ H_5N_1 , แสดงว่าเป็น การระบาดจากสัตว์ปีกมาสู่คน ในครั้งนั้น ได้มีการทำลายสัตว์ปีก จำนวน 1 ล้าน 5 แสนตัว และ ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการระบาดของไข้หวัดนกสายพันธุ์ H_5N_1 , อีกครั้งทำให้มีผู้ป่วยเด็ก 2 ราย แต่ไม่มีผู้เสียชีวิต (<http://www.moph.go.th>)

ส่วนสถานการณ์โรคไข้หวัดนกในประเทศไทย เริ่มมีการระบาดครั้งแรกในปี พ.ศ. 2547 (กรมควบคุมโรค. 2547 : 18) มีผู้ป่วย 28 คน เสียชีวิต 20 คน พ.ศ. 2548 พบผู้ป่วย 11 คน เสียชีวิต 1 คน พ.ศ.2549 สำนักโรควิทยา กรมควบคุมโรค ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่หรือปอด บวม ที่อยู่ในข่ายเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนก จำนวน 5,022 ราย จาก 71 จังหวัด เป็นผู้ป่วยยืนยันไข้หวัด นก จำนวน 3 ราย เสียชีวิต 2 ราย นอกจากนี้ยังมีผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่หรือปอดอักเสบที่อยู่ระหว่างการ สอบสวนและรอผลการตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการ จำนวน 19 คน ทำให้รัฐบาลต้องประกาศ จากนั้นให้ทุกพื้นที่ทำการเฝ้าระวังโรคในสัตว์ปีกและในคนอย่างเข้มงวดและจริงจัง

จากนั้นกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้โรคไข้หวัดใหญ่ ซึ่งรวมถึงโรคไข้หวัดนก ที่ติดต่อกันจากสัตว์ เป็นโรคติดต่อที่ต้องแจ้งความ (ประกาศ ณ วันที่ 26 มกราคม 2547 ลงใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 21 ง เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2547) และได้ประสานงานกับ กรมปศุสัตว์อย่างใกล้ชิด เพื่อเฝ้าระวังและป้องกันไม่ให้มีการแพร่เชื้อจากสัตว์ปีกมาสู่คน จึงประกาศ ห้ามไม่ให้ฆ่าไก่ เป็ด หรือสัตว์ปีกอื่นที่ป่วยหรือตายด้วยโรคนี้รวมทั้งไข่ออกมาจำหน่ายในท้องตลาด อย่างเด็ดขาด

อย่างไรก็ตาม มาตรการควบคุมโรคในระยะยาวที่จะดำเนินการต่อไป คือ การกำหนด เขตพื้นที่ปลอดโรค โดยการจัดแบ่งพื้นที่การควบคุมโรคที่เป็น 5 เขต ได้แก่ โชนภาคเหนือ ภาค กลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก เพื่อประโยชน์ในการวางระบบการ ควบคุมโรคในแต่ละเขตให้ชัดเจน และง่ายต่อการควบคุมเคลื่อนย้าย การผลิตสัตว์ปีกและการ จัดการเมื่อเกิดโรคระบาด ทั้งนี้กรมปศุสัตว์ยังจัดให้มีการตั้งจุดตรวจโรค ตามเส้นทางคมนาคม หลักของประเทศทั้งหมด 30 จุด และอีก 97 จุดกระจายในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้จะกำหนดให้มีการ ชักซ้อมแผนการทำลายสัตว์ปีกในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2547

โดยความร่วมมือของหน่วยงานในระดับจังหวัดที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม และกระทรวงมหาดไทย เพื่อเป็นรูปแบบ สำหรับจังหวัดอื่น ๆ ที่จะถือเป็นแบบในการดำเนินงานเดียวกัน เนื่องจากการแก้ไขปัญหาเรื่องโรคไข้หวัดนก และผลกระทบของโรคไข้หวัดนกที่มีต่อคนหรือผู้บริโภคนั้นถือเป็นเรื่องสำคัญ ที่หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องรีบเข้าไปดำเนินการและเร่งแก้ไข เพื่อให้ผู้บริโภครายในประเทศและตลาดส่งออกเกิดความมั่นใจมากที่สุด โดยกระทรวงสาธารณสุขจะดำเนินการในด้านการป้องกัน โดยเน้นความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety) เป็นหลัก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะเป็นผู้กำหนดในเรื่องการเลี้ยงสัตว์ปีกให้เป็นที่ยอมรับและเป็นมาตรฐานสากล เช่น พันธุ์สัตว์ปีกที่เลี้ยงในโรงเลี้ยง เป็นต้น นอกจากนี้ กระทรวงพาณิชย์ร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศในการร่วมกันทำการตลาดการค้าต่างประเทศในเชิงรุก กับประเทศคู่ค้าที่สำคัญในการส่งออกไก่ เช่น ประเทศรัฐเซีย ยูเครน และกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง เป็นต้น

ยุทธศาสตร์การดำเนินการควบคุมและป้องกันโรคไข้หวัดนก ได้มีข้อสรุปที่จะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจในการดำเนินการที่ชัดเจน ทั้งในส่วนของแนวทางการพัฒนามาตรฐานการเลี้ยงสัตว์ปีก และการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคต่อไป ส่วนความคืบหน้าผลวิจัยการใช้วัคซีนในสัตว์ปีกนั้น คณะอนุกรรมการด้านวิชาการ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารประเทศต่าง ๆ และข้อมูลวิชาการภายในประเทศ เพื่อเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย และข้อจำกัดของการใช้วัคซีนในสัตว์ปีกได้แสดงความเห็นว่า ขณะนี้ประเทศไทยยังไม่ควรใช้วัคซีนกับสัตว์ปีก เพราะถึงแม้ว่าวัคซีนที่ผลิตจากเชื้อไวรัสที่มีความสอดคล้องทางพันธุกรรมกับเชื้อสาเหตุ สามารถป้องกันและคุ้มครองโรคได้ถึงร้อยละ 95 รวมทั้งเกิดปัญหาการปล่อยเชื้อสาเหตุต่อสิ่งแวดล้อมในอัตราที่ต่ำ แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดของเชื้อที่จะนำมาผลิตเป็นวัคซีน และความแตกต่างของสภาพแวดล้อมในแหล่งผลิต จึงไม่สามารถหาข้อสรุปที่ชัดเจนว่าควรใช้วัคซีนชนิดใด ประกอบกับปัญหาการควบคุมและติดตามผลของเชื้อไวรัสหลังการใช้วัคซีน การใช้วัคซีนกับสัตว์ปีกจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างเสี่ยง คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขสถานการณ์ไข้หวัดนก ได้พิจารณาข้อมูลทั้ง 3 มิติ คือ ด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมโดยเร็ว ซึ่งได้แก่การปรับปรุงระบบการป้องกันเชื้อโรคเข้า-ออกฟาร์ม การจดทะเบียนและพัฒนาฟาร์มให้เป็นระบบมาตรฐานการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์อย่างเข้มงวดในการควบคุม โรงฆ่าสัตว์ปีก ซึ่งมีมาตรการเป็นมติดังนี้ ประการที่หนึ่ง ห้ามใช้วัคซีนไข้หวัดนกในสัตว์ปีกทุกชนิด ประการที่สอง ให้เร่งปรับปรุงระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (การเฝ้าระวังโรคเชิง

รุก) ประการที่สาม ให้ศึกษาวิจัยและทดลองเกี่ยวกับเชื้อไวรัสไข้หวัดนกและวัคซีนเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของเชื้อและเพื่อหามาตรการในการรองรับเมื่อมีการระบาดรุนแรง การศึกษาวิจัยและทดลองดังกล่าวจะต้องดำเนินการเฉพาะในห้องปฏิบัติการและภายใต้การดำเนินการของส่วนราชการเท่านั้น ประการที่สี่ หากจะมีการศึกษาวิจัยและทดลองการใช้วัคซีนไข้หวัดนกในพื้นที่สำหรับสัตว์ปีกสวยงาม หรือไก่ชนจะต้องประสานงานและทำความเข้าใจความตกลงกับองค์การระหว่างประเทศ และประเทศคู่ค้าก่อนจะดำเนินการ การแก้ไขสถานการณ์ไข้หวัดนกที่ดำเนินการอยู่ขณะนี้เป็นการทำงานที่ถูกทางแล้ว เพราะเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ตามหลักวิชาการจากภายในและภายนอกประเทศ อีกทั้งยังเป็นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศเป็นหลัก จึงไม่ต้องกังวลว่าจะมีปัญหาเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งคาดว่าจะสามารถหาข้อสรุปได้ตามกำหนดเวลาที่รัฐบาลตั้งไว้ จังหวัดกาฬสินธุ์ยังไม่พบผู้ป่วย หรือผู้สงสัยว่าป่วยเป็นโรคไข้หวัดนกแต่อย่างใด แต่มี การควบคุมและป้องกันโรคไข้หวัดนก โดยให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ จัดให้มีจุดตรวจสอบ การเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก โดยให้มีการตรวจยานพาหนะที่ขนส่งมูลสัตว์ปีกทุกชนิด และห้ามมิให้ขนส่งเข้ามาในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์หรือท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขแห่งท้องถิ่นที่มีจุดตรวจสอบ หากมีการเคลื่อนย้ายโดยไม่ได้รับอนุญาตให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นและพนักงานสาธารณสุข มีอำนาจยึดหรืออายัดสัตว์ปีกหรือมูลสัตว์ปีกที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ได้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีหรือนำไปทำลายในกรณีจำเป็น และมีการสำรวจจำนวนสัตว์ปีกภายในจังหวัด ซึ่งผลปรากฏว่ามีจำนวนสัตว์ปีกแบบไม่เป็นลักษณะฟาร์ม จำนวน 578,953 ตัว สัตว์ปีกที่เลี้ยงเป็นลักษณะฟาร์ม จำนวน 588,500 ตัว รวมมีจำนวนสัตว์ปีกทั้งสิ้น 1,167,453 ตัว(สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์. 2549 : 41) โดยอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีจำนวนสัตว์ปีกแบบไม่เป็นลักษณะฟาร์มจำนวน 31,045 ตัว ที่เลี้ยงเป็นลักษณะฟาร์ม จำนวน 27,574 ตัว รวมมีจำนวนสัตว์ปีกทั้งสิ้น 58,619 ตัว และในต้นปี พ.ศ. 2547 ก็มีรายงานการตรวจพบเชื้อ H₅N₁ ในไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงอยู่ในเขตตำบลร่องคำ ที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอเมือง ซึ่งส่งผลให้อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอำเภอที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้หวัดนก นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนยังมีการปฏิบัติตัวไม่ถูกต้อง ในการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก เช่น การกำจัดซากสัตว์ปีกไม่ถูกต้อง โดยนำไปรับประทาน นำไปเลี้ยงสัตว์อื่น หรือการนำไปทิ้งลงในแหล่งน้ำ

(สมพงษ์ จรุงจิตตานุสนธิ์. 2547 : 65) จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีภาวะพื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้หวัดนกเพราะมีการประกอบกิจการฟาร์มไก่ และถือว่ามีสัตว์ปีกที่เลี้ยงไว้ในครัวเรือน เช่นเดียวกัน และสถานการณ์โรคไข้หวัดนกในจังหวัดกาฬสินธุ์ยังไม่มีรายงานผู้ป่วยยืนยันด้วยโรคไข้หวัดนก จากการรายงานสถานการณ์โรค วันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2549 ของฝ่ายควบคุมโรคติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์พบผู้ป่วยที่สงสัยอยู่ในอาการ โรคไข้หวัดนกซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จำนวน 28 คน โดยพบว่าผู้ป่วยที่สงสัยมีประวัติใกล้ชิดและสัมผัสกับสัตว์ปีกทุกคนและสัตว์ปีกในบริเวณใกล้เคียงมีการป่วยตาย จึงได้มีการควบคุมป้องกันและเฝ้าระวังอาการของผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด สรุปจากการวินิจฉัยของแพทย์พบว่าผู้ป่วยมีอาการของโรคปอดบวม และโรคไข้หวัดใหญ่ ซึ่งมีอาการใกล้เคียงกับโรคไข้หวัดนกมาก จึงได้ดำเนินการงานควบคุม ป้องกันโรคไข้หวัดนกต่อไปขยายผลไปยังพื้นที่ในเขตอำเภอรอบนอก

อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ถือว่าเป็นพื้นที่ที่ยังไม่พบการระบาดของโรคไข้หวัดนกแต่พบสัตว์ปีกป่วย และตาย กรณีมีสัตว์ปีกตายในพื้นที่ได้มีการดำเนินงานควบคุม ป้องกันโรคไข้หวัดนก โดยถือว่าทุกพื้นที่เป็นพื้นที่เสี่ยงที่สามารถเกิดการระบาดของโรคได้ ซึ่งมีคณะดำเนินงานร่วมด้วยจากหน่วยปฏิบัติการสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (กองระบาดวิทยา. 2543 : 17) ได้มีการจัดตั้งทีมจำนวน 30 คน ประกอบด้วยแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ปศุสัตว์อำเภอ ดำเนินงานควบคุม ป้องกันและเฝ้าระวังโรคในพื้นที่ซึ่งดำเนินงาน รับ – แจกวัคซีนและดำเนินงานควบคุมโรคอย่างรวดเร็วภายใน 3 ชั่วโมง หลังจากได้รับการแจ้งโรคและได้อบรมแกนนำหมู่บ้าน ประกอบด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน หมู่บ้านละ 15 คน เป็นทีมในการเฝ้าระวังโรค รายงานผลการสำรวจจำนวนสัตว์ปีก สัตว์ปีกป่วย และสัตว์ปีกตาย และรณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนพร้อมรายงานผลการสำรวจให้ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทราบทุก ๆ สัปดาห์

จากเหตุผลข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าโรคไข้หวัดนกส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และเศรษฐกิจของประเทศ เพราะการแพร่กระจายทางอากาศ มีการกระจายโดยมีสัตว์ปีกเป็นพาหะนำโรค ทำให้มีการแพร่กระจายได้ในวงกว้างในทุกพื้นที่ที่มีสัตว์ปีกอพยพไป จึงควรมีการเร่งรัดควบคุมและป้องกันโรคเพื่อมิให้มีการแพร่ระบาดของโรคมามากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมกรรมการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งน่าที่จะมีการศึกษา เพื่อที่จะนำเอาข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพของประชาชนพื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้หวัดนก
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากร หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้หวัดนก ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 2,015 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 333 คน ซึ่งผู้ศึกษาได้หาขนาดตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (สมคิด พรหมจู้. 2544 : 98)

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้

ตัวแปรตาม คือ

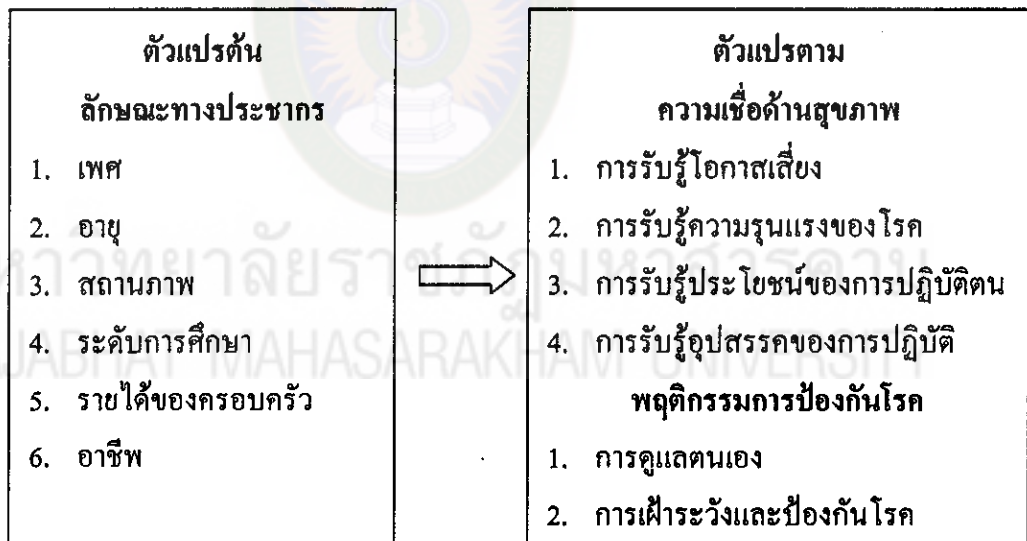
1. ความเชื่อด้านสุขภาพของประชาชนพื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้หวัดนก
 - 1.1 ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยง
 - 1.2 ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค
 - 1.3 ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตน
 - 1.4 ด้านการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติ
2. พฤติกรรมการป้องกันโรคของประชาชนพื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้หวัดนก อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
 - 2.1 ด้านการดูแลตนเอง

2.2 ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวความคิดเพื่อศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของไข้หวัดนกที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในเขตอำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กรอบแนวความคิดของ ราตรี ยะคินิล (2549 : บทคัดย่อ) และ สุวัฒนา อ่อนประสงค์และสุทธิศา บุญอาสา (2549 : บทคัดย่อ) นำมาปรับเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ซึ่งประกอบด้วยทั้ง 4 ด้าน คือ

1. การรับรู้โอกาสเสี่ยง
2. การรับรู้ความรุนแรงของโรค
3. การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตน
4. การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติ

5. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ประชาชน หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ไม่น้อยกว่า 6 เดือน นับจากวันที่ 1 เมษายน 2549 และต้องอ่านออกเขียนได้

โรคไข้หวัดนก หมายถึง โรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสชนิด H₅ N₁ ติดต่อกันโดยการสัมผัสน้ำมูก น้ำลายของสัตว์ที่ติดเชื้อ และเป็นโรคที่มีอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่คือ จะมีอาการไข้สูง หนาวสั่น ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ มีน้ำมูก ไอ เจ็บคอ ตามด้วยอาการหายใจขัด หายใจหอบ และเจ็บหน้าอก

ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก หมายถึง ประชาชนมีความสามารถในการจำแนกและบอกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกในประเด็น สาเหตุ อาการ การป้องกัน การบริโภคและการเฝ้าระวังโรคได้ถูกต้อง

แกนนำสุขภาพประจำครอบครัว หมายถึง สมาชิกในครอบครัวที่ทำหน้าที่เป็นแกนหลักของครอบครัว ในการดูแลจัดการด้านสุขภาพอนามัยให้แก่สมาชิกในครอบครัว เพื่อที่จะทำให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ โดยผ่านการอบรมหลักสูตรสุขภาพประจำครอบครัวในงานสาธารณสุขมูลฐานให้มีความรู้ความสามารถในการดูแลสุขภาพเบื้องต้นของตนเองและสมาชิกในครัวเรือน

การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคไข้หวัดนก หมายถึง การรับรู้ที่บุคคลคาดการณ์ล่วงหน้าว่าตนเองมีโอกาสเกิดโรค ของประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปต่อการระบาดของโรคไข้หวัดนก

การรับรู้ต่อความรุนแรงของโรคไข้หวัดนก หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อความรุนแรงของโรคที่มีต่อร่างกาย ก่อให้เกิดการพิการ เสียชีวิต ความยากลำบาก และใช้เวลานานในการรักษา การเกิดโรคแทรกซ้อน หรือการกระทบกระเทือนทางสังคมของประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปต่อการระบาดของโรคไข้หวัดนก

การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคไข้หวัดนก หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าของบุคคลต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของบุคคลในทางลบ ซึ่งได้แก่ค่าใช้จ่าย หรือผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างของประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปต่อการระบาดของโรคไข้หวัดนก

การเผยแพร่ความรู้ หมายถึง การนำสื่อ เช่น บุคคล สิ่งพิมพ์ โฆษณา หอกระจายข่าว การรณรงค์ อินเทอร์เน็ต วิทยู เป็นต้น เพื่อให้ผู้รับสารได้มีความรู้เรื่องนั้น ๆ เพิ่มมากขึ้น

ความคิดเห็นของประชาชน หมายถึง เป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ อารมณ์ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น

เป็นพื้นฐาน ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ อาจจะได้รับ การยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้ และความคิดเห็นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

การปฏิบัติ หมายถึง การควบคุม ป้องกัน และการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกจากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หอกระจายข่าว เอกสารแผ่นพับ ไปสเตอร์และรถประชาสัมพันธ์ของ ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

การป้องกันและควบคุมโรค หมายถึง การดำเนินการเพื่อลดอัตราความชุกและความรุนแรงของโรคไข้หวัดนกอย่างเหมาะสมในชุมชน ด้วยการสำรวจจำนวนสัตว์ปีก เฝ้าระวังและ รายงานการตายของสัตว์ปีก ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกแก่ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านบุคลากรในการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำเนินงานควบคุมป้องกัน การสอบสวน การรักษา การให้สุขศึกษาและประชาสัมพันธ์ โรคไข้หวัดนก
2. ด้านการเฝ้าระวังโรคในคน หมายถึง การติดตามสังเกตพินิจ พิจารณาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของประชาชน ค้นหาผู้ป่วยในกลุ่มที่มาด้วยอาการไข้หวัดใหญ่ ปวดบวม รวมถึงการ ดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน
3. การเฝ้าระวังโรคในสัตว์ หมายถึง การติดตามสังเกตพินิจ พิจารณาอาการใน สัตว์ปีก ทั้งที่ป่วย ป่วยตาย และไม่ป่วย รวมถึงการรายงานสัตว์ปีกด้วย สัตว์ปีกตายและการกำจัด สัตว์ปีกป่วยตายอย่างถูกวิธี
4. การเฝ้าระวังในสิ่งแวดล้อม หมายถึง การติดตามสังเกตพินิจ พิจารณาปัจจัย สิ่งแวดล้อมรวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดการระบาดของโรคไข้หวัดนก

การป้องกันโรคไข้หวัดนก หมายถึง การดูแลตนเองหรือการดำเนินกิจกรรมหรือ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชนเพื่อเป็นการมิให้ตัวเองติดเชื้อและเจ็บป่วยจากเชื้อ ไข้หวัดนก ซึ่งบุคคลได้เลือกปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเองเพื่อให้ตนเอง มีสุขภาพดีและอยู่ในสังคม อย่างมีความสุข

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาที่ได้จะใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการเฝ้าระวังและควบคุมการระบาดของโรคไข้หวัดนก การให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY